

ΙΤΕΑ

Γ Α Λ Η Ν Ι Α Κ Α Ι Α Ν Θ Ρ Ω Π Ι Ν Η

ΚΕΙΜΕΝΟ : ΘΕΟΦΙΛΟΣ Δ. ΜΠΑΣΓΙΟΥΡΑΚΗΣ
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ : ANNA A. ΚΑΛΑΪΤΖΗ

Δεν μπορώ να ισχυριστώ ότι η πόλη της Ιτέας είχε αποτελέσει ως τώρα ορμητήριο για τις περιηγήσεις μας στη Φωκίδα. Διαβατικοί καθώς είμασταν από τον τόπο περιοριζόμασταν σχεδόν πάντα σ' ένα καλό γεύμα με ψαρομεζέδες στα γραφικά ταβερνάκια της παραλίας. Με το πρόσφατο άρθρο μας για τα αρχαία μονοπάτια των Δελφών είχαμε την τύχη να γνωρίσουμε το μονοπάτι που συνέδεε τους Δελφούς με το επίνειό τους, την αρχαία πόλη της Κίρρας. Η συχνή επαφή μας με την διπλανή Ιτέα ήταν αναπόφευκτη. Υπήρξε όμως ταυτόχρονα και πολύ ευχάριστη. Γιατί μας αποκάλυψε μια μικρή, ήρεμη και ανθρώπινη πολιτεία, ένα βολικώτατο ορμητήριο για σύντομες ή και πολύωρες εξορμήσεις, τόσο στις εκτεταμένες παραλίες του Κορινθιακού ως τη Ναύπακτο, όσο και στην ηπειρωτική χώρα με την πόλη της Άμφισσας, τους διάσημους Δελφούς και τα ορεινά συγκροτήματα του Παρνασσού, των Βαρδουσιών και της Γκιώνας.

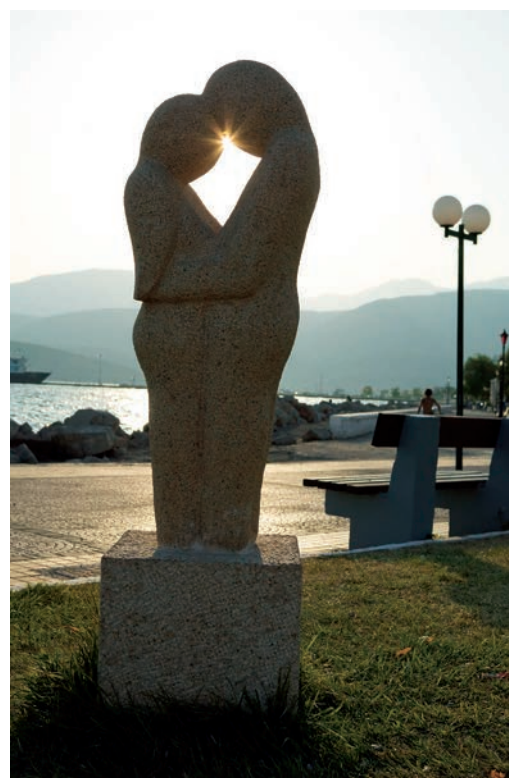
«ΑΝΑΚΑΛΥΠΤΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΙΤΕΑ»

Βγαίνοντας από την πόρτα του ξενοδοχείου μας, του «NAYSIIKA PALACE», δεν χρειάζεται να μπούμε στο αυτοκίνητο. Τα σημαντικότερα και πιο ενδιαφέροντα σημεία της Ιτέας είναι ολόγυρά μας. Επιπλέον, μολονότι η Λεωφόρος Ηρώων βρίσκεται στο κέντρο της πόλης και ένα βήμα από την προκυμαία και το λιμάνι, έχει την ηρεμία γειτονιάς. Είναι μεγάλο προνόμιο να βρισκόμαστε σε μια πόλη τόσο φιλική. Αλλά παράλληλα και τόσο βολική, για ντόπιους και επισκέπτες. Μ' ένα αξιοθαύμαστο ρυμοτομικό σχέδιο κάθετα τεινόμενων δρόμων με σημαντικό φάρδος και πεζοδρόμια. Αυτή η ρυμοτομία της Ιτέας παραπέμπει στο λεγόμενο «**Ιπποδάμειο**» πολεοδομικό σύστημα.¹

Υπήρχαν ευνοϊκές συγκυρίες για την άριστη ρυμοτομία της Ιτέας. Ήταν αφ' ενός πεδινή και αφ' ετέρου νέα πόλη, αφού ιδρύθηκε το **1830** με ψήφισμα του **Καποδίστρια**. Ο οικισμός, ωστόσο, άρχισε να δημιουργείται το **1855** από

κατοίκους της Άμφισσας, των γύρω χωριών αλλά και Σουλιωτών. Πήρε το όνομά της από ένα μεγάλο δέντρο ιτιάς, που είχε αναπτυχθεί δίπλα σε ένα θολωτό πηγάδι με άφθονο νερό. Ξεκινάμε να γνωρίσουμε την Ιτέα με τα πόδια. Από τα πρώτα κιόλας λεπτά είναι φανερό, πως πρωταγωνιστής εδώ είναι ο άνθρωπος και όχι το αυτοκίνητο. Πεζοί και ποδηλάτες κινούνται με ήρεμους ρυθμούς, χαιρετιούνται με χαμόγελα και πειράγματα, γνωρίζονται όλοι μεταξύ τους. Διάχυτη είναι μια γλυκειά αίσθηση γειτονιάς, μια αύρα ρομαντισμού ασπρόμαυρων ελληνικών ταινιών. Αυτή η γραφικότητα είναι πιο ευδιάκριτη σε δευτερεύοντες δρομίσκους, έξω από το κέντρο. Όπως για παράδειγμα στα δυτικά της πόλης, όπου υπερτερούν ακόμη μονοκατοικίες χαμηλές, με λουλούδια και αυλές. Εδώ βρίσκεται και ο όρμος της «**Αγκάλης**», όπου παλιά υπήρχε η λεγόμενη «**Σκάλα Σαλώ-**

Η παραλιακή λεωφόρος της πόλης με μερικά από τα εναπομείναντα γραφικά δώροφα. (αριστερά) Γλυπτική σύνθεση στο πάρκο της παραλίας.

ΙΤΕΑ

Υπαίθρια σκακιέρα πλάι στην θάλασσα.
Η Ιτέα αποτελεί και επιβατικό λιμάνι για τους πολλαπλούς επισκέπτες,
κυρίως των Δελφών.

**Θαυμάσιο νεοκλασσικό της Ιτέας. Χαρακτηριστική η φιγούρα του ποδηλάτη.
Τραπεζάκια στην αμμουδιά, δίπλα στο νερό.**

νων». Η τοποθεσία είναι ιστορική αφού εδώ, στις **17 Σεπτεμβρίου του 1827**, ο θερμός φιλέλληνας **Φράνκ Αμπνεύ Άστιγξ**, κυβερνήτης του πρώτου ατμοκίνητου πολεμικού πλοίου της «**Καρτερίας**», τίναξε στον αέρα την τουρκική ναυαρχίδα και άλλα 6 πολεμικά, αιχμαλώτισε 3 αυστριακά φορτηγά και αχρήστευσε τα τουρκικά πυροβόλα της ξηράς. Η ναυμαχία της Αγκάλης υπήρξε καθοριστικής σημασίας αφού

επηρεάζονται από τις εγκαταστάσεις φόρτωσης βωξίτη στον μυχό του αντικρινού κόλπου. Κοντά στην πλαζ βρίσκεται και ένα αλιευτικό καταφύγιο, που προσφέρει ήρεμο αραξοβόλι σε πολλές ψαρόβαρκες. Μεγαλύτερο και πιο σύγχρονο αραξοβόλι αποτελεί η **Μαρίνα** της Ιτέας, που έχει θέσεις για 270 μικρά και μεγάλα σκάφη αναψυχής. Από εδώ, ουσιαστικά, αρχίζει η εκπληκτική προκυμαία της Ιτέας, που,

σηματοδότησε την έναρξη της ανεξαρτησίας της Ελλάδας. Καθιερώθηκε, βέβαια, ως τοπική επέτειος της Ιτέας, που γιορτάζεται επίσημα την τελευταία Κυριακή του Σεπτεμβρίου κάθε χρόνου.

Σήμερα εδώ βρίσκεται το ξενοδοχείο «**Τροζαντερό**» και η βραβευμένη με «Γαλάζια Σημαία» ομώνυμη αμμουδιά. Πολύς κόσμος κολυμπάει στα ρηγά, ήρεμα νερά, που δεν δείχνουν να

με μήκος πάνω από **1.5 χλμ.**, είναι μια από τις μεγαλύτερες στην Ελλάδα. Παράλληλα όμως είναι και μια από τις πιο φιλικές, ιδανική για περίπατο, ποδήλατο ή και jogging.

Χαρίζουμε στους εαυτούς μας μια χαλαρωτική στάση για έναν καφέ. Αγναντεύουμε στ' ανοιχτά τα μικρονήσια της Ιτέας και στον ορίζοντα τους ορεινούς όγκους της Πελοποννήσου, που μόλις διακρίνονται στην απογευματινή κατα-

χνιά. Ύστερα συνεχίζουμε τον περίπατό μας δίπλα στα μεγάλα πεύκα και τους φοίνικες, που δημιουργούν παχιά, φυσική σκιά.

Μεγάλο τίμημα της προκυμαίας είναι λιθόστρωτο και πολύ ευχάριστο στην όψη. Κάποια στιγμή αρχίζει το τοιμέντο. Την ίδια αντίθεση παρατηρούμε και στην παραλιακή οικοδομική γραμμή. Αρκετά σπίτια έχουν παραμείνει χαμηλά, κυρίως διώροφα νεοκλασικά. Άν ήταν

το κέρδος. Δεν μπορώ όμως παρά να καταφερω θώ σφοδρά κατά της Ελληνικής Πολιτείας, που εδώ και μισό αιώνα υπήρξε ο βασικός αίτιος καταστροφής της αρχιτεκτονικής παράδοσης, ευτελισμού της ωραιότητας των ελληνικών πόλεων και εξαθλίωσης του επιπέδου ζωής των πολιτών. Ευτυχώς στο εσωτερικό της Ιτέας, μισοκρυμμένα βέβαια, απομένουν ακόμη αρκετά αξιόλογα οικήματα με κεραμοσκεπές και

Πανοραμική άποψη της πόλης της Ιτέας, ήρεμης και νωχελικής πλάι στη θάλασσα.

όλα έτσι, θα δημιουργούσαν μια εκπληκτική οικιστική πρόσοψη απερίγραπτα γραφική. Δυστυχώς, τα πανέμορφα αυτά σπιτάκια της Ιτέας διακόπτονται βίαια από άχαρους τοιμεντένιους όγκους, που φτάνουν ακόμη και τους 5 ορόφους! Δεν κατακρίνω τους ιδιώτες ιδιοκτήτες. Αν και δεν τους δικαιολογώ, κατανοώ, ωστόσο, την πρακτική τους να προτάσσουν έναντι της καλαισθησίας και της γραφικότητας,

ωραίους χρωματισμούς. Μακάρι ν' αντέξουν στους πειρασμούς όσο γίνεται περισσότερο.

Η παραλία της Ιτέας ήδη έχει χάσει τη μορφή της προκυμαίας, έχει μεταβληθεί σε αμμουδερή ακτή, πολύ δημοφιλή σε ντόπιους και επισκέπτες. Εδώ είναι η πλαζ «Μαϊάμι», βραβευμένη κι αυτή με «Γαλάζια Σημαία». Όπως σ' όλο το μήκος της προκυμαίας έτσι κι εδώ είναι στη σειρά αραδιασμένα καφέ και ταβερνάκια.

Το παγωμένο νερό του “Αγιόνερου” από πολλούς χρησιμοποιείται για ποδόλουτρο θεραπευτικό.

Κάποιων τα τραπέζια είναι στην άμμο, πλάι στο κύμα.

Συνεχίζουμε ακόμη ανατολικότερα και περνάμε, χωρίς να το αντιληφθούμε, στον οικισμό της **Κίρρας**, που αποτελεί ενιαίο οικιστικό σύνολο με την Ιτέα. Δίπλα στην αμμουδερή ακτή, με τα καθαρά, αβαθή νερά, δεσπόζουν οι εγκαταστάσεις του **ΝΑΥΣΙΚΑ BEACH**, με τους εκτεταμένους υπαίθριους χώρους, το φροντισμένο γρασίδι, τα πολλά δέντρα, λουλούδια και φυτά. Μεγάλο προνόμιο για τους κατοίκους να βρίσκονται τα σπίτια τους από την αμμουδιά σε απόσταση αναπνοής. Στο τελείωμα της ακτής μας περιμένει ένα φαινόμενο πολύ ιδιαίτερο

του τόπου. Είναι οι εκβολές στη θάλασσα του άφθονου, ακόμα κι αυτή την εποχή νερού, των **130(!)** πηγών του «**Αγιόνερου**». Είναι ένα πεντακάθαρο, παγωμένο νερό, που πηγάζει από τους πρόποδες του «**Κάτσικα**» και θεωρείται ότι έχει καθαρωτικές και άλλες ιαματικές ιδιότητες. Χρησιμοποιείται είτε για πόση είτε για ποδόλουτρο δίπλα στη θάλασσα.²

Η επικράτεια της Κίρρας και του Δήμου Ιτέας τερματίζει στον δρόμο που ανηφορίζει για **Λεσφίνα**. Εδώ βρίσκεται το **Camping AYANNIS** και η δημοτική πλαζ «**Βραχάκια**» με βαθιά, καθαρά νερά. Το σημαντικότερο, ωστόσο, ενδιαφέρον του τόπου είναι ιστορικό και αρχαιολογικό, αφού βρισκόμαστε στην περιοχή της αρχαίας Κίρρας. Η αρχαιολόγος **Λέσποινα Σχορδά** είχε την ευγενή καλοσύνη να θέσει στη διάθεσή μας πολλά και σημαντικά στοιχεία ιστορικού και αρχαιολογικού ενδιαφέροντος για την περιοχή της Ιτέας – Κίρρας. Σταχυολογούμε τα πιο χαρακτηριστικά.

H ΚΙΡΡΑ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ

Η Κίρρα, σύμφωνα με τα αποτελέσματα των ανασκαφών, είναι ο μόνος αρχαίος οικισμός του κόλπου της Ιτέας, που παρουσιάζει συνεχή κατοίκηση από την πρώιμη μέχρι την ύστερη εποχή του Χαλκού. Η ζωή στον προϊστορικό αυτό οικισμό θα πρέπει να ήταν ακόμη προωμότερη αλλά δυστυχώς τα υπόγεια νερά που αναβλύζουν σε βάθος καθιστούν αδύνατη την έρευνα των βαθύτερων στρωμάτων, στα οποία φαίνεται ότι συνεχίζονται τα οικοδομικά λείψανα του οικισμού της πρωτοελλαδικής εποχής. Καλύτερα διατηρημένες είναι οι οικοδομικές φάσεις της αμέσως επόμενης, δηλαδή της μεσοελλαδικής περιόδου (1900 – 1600 π.Χ.). Η ακμή της μεσοελλαδικής Κίρρας οφείλεται αναμφίβολα στην ευνοϊκή γεωγραφική της θέση, όπου διασταυρώνονται τρεις σπουδαίοι για την δυτική Ελλάδα δρόμοι: ο θαλάσσιος δρόμος του Κορινθιακού κόλπου,

που οδηγεί στις χώρες του Νότου και της Δύσης και δυο χειρσαίοι δρόμοι, μέσα από τις κοιλάδες του Πλειστού και του Ύλαιθου. Ο ένας οδηγούσε βόρεια προς τον Μαλιακό κόλπο και τη Θεσσαλία και ο άλλος ανατολικά προς την Βοιωτία και την Αττική. Τον αχμαίο αυτό οικισμό πλήττει στο τέλος της μεσοελλαδικής περιόδου ένας ιδιαίτερα ισχυρός σεισμός. Η σεισμικότητα του Κορινθιακού κόλπου ήταν ένας από τους κύριους παράγοντες που ώθησαν ένα μέρος των κατοίκων της Κίρρας να μετοικήσουν στο γειτονικό βραχώδες ύψωμα του **Αϊ – Γιώργη**, στο νότια του Χρισού.

Στις ανατολικές παρυφές του προϊστορικού οικισμού της Κίρρας αποκαλύφθηκε το **1989 κεραμεικός κλιβανός** με κυκλική κάτοψη και εσωτερική διάμετρο **2.30 μέτρων**. Διατηρείται ολόκληρο το κάτω τμήμα του κλιβανού, δηλ. ο θάλαμος θερμάνσεως που ήταν κατασκευασμένος μέσα στο έδαφος, καθώς και το κατώτερο τμήμα του θαλάμου οπτήσεως. Διατηρείται επίσης το μεγαλύτερο τμήμα από διάτρητη εσχάρα,

Τμήμα του παράκτιου μεσαιωνικού πύργου της Κίρρας.

Από τον αρχαιολογικό χώρο της Κίρρας με το «Νεώριο».

η οποία έχει πάχος 0.18μ. ικανό να δεχθεί την τοποθέτηση και μεγάλων αγγείων, όπως είναι τα πιθάρια.

Ολόκληρο το μνημείο είναι κατασκευασμένο από οπτοπλίνθους και όλες οι εσωτερικές επιφάνειές του καλύπτονται από παχύ πηλοκονίωμα πάχους 0.02μ. Η κεραμεική που βρέθηκε περιλαμβάνει όλες τις γνωστές κατηγορίες της μεσοελλαδικής εποχής, μεταξύ των οποίων ξεχωριστή θέση κατέχουν τα όστρακα από σιλβωτά και αμαυρόχρωμα αγγεία.³

Από τα σημαντικά αποτελέσματα της επιφανειακής έρευνας της εφορείας στην περιοχή Χρισού – Δελφών ήταν η ταύτιση του παλαιού ημιονικού της δρόμου με τον αρχαίο δρόμο, που συνέδεε τους Δελφούς με το λιμάνι τους, την Κίρρα.⁴

Καθώς περιδιαβαίνουμε την παραλία του σύγχρονου οικισμού είναι δυνατόν, ιδιαίτερα αν είναι ήρεμα και τραβηγμένα τα νερά, να διακρίνουμε τμήματα των αρχαίων λιμενικών εγκαταστάσεων. Εδώ, μεταξύ των άλλων εμπορευμάτων, ξεφορτώνονταν υλικά και μεγάλοι ογκόλιθοι που προοριζόνταν για την ανοικοδόμηση

των μνημείων των Δελφών. Μάλιστα στον μώλο που είχε διαμορφωθεί, υπήρχε κατά μία επιγραφή του 351 – 341 π.Χ., εκφορτωτικό μηχανήμα που διευκόλυνε την εκφόρτωση. Στην Κίρρα επίσης αποβιβαζόταν ο μεγαλύτερος αριθμός των επισκεπτών, που έρχονταν από όλα τα μέρη του τότε γνωστού κόσμου για να συμβουλευτούν το Μαντείο των Δελφών.⁵

Ανατολικά του σημερινού Δημοτικού Σχολείου της Κίρρας υπάρχει αρχαιολογικός χώρος όπου διακρίνουμε τα ερείπια του **Νεωρίου**, που ήταν κι αυτό τμήμα των λιμενικών εγκαταστάσεων. Η θέση λοιπόν και η ισχύς της Κίρρας της επέτρεπαν να διαδραματίζει ουσιαστικό ρόλο όχι μόνον στα ζητήματα της Φωκίδας αλλά και της ευρύτερης περιοχής. Ήταν η μόνη πόλη που αντιστάθηκε σθεναρά στις επεκτατικές βλέψεις των Θεσσαλών για εξάπλωση της επιρροής τους προς τον νότο. Για την εξουδετέρωσή της ώθησαν τους Αμφικτιόνες να κηρύξουν κατά της Κίρρας τον **Αΐ ιερό πόλεμο**, με την αφορμή της λεγόμενης «**ασέβειας**», της υπερβολικής δηλαδή εκ μέρους των Κιρραίων εισπραξής τελών από τους προσκυνητές που έφταναν στο λιμάνι της

για να επισκεφθούν το Δελφικό ιερό. Οι προσκυνητές μάλιστα, όπως αναφέρει και ο Πausανίας, επισκέπτονταν πρώτα το ιερό της Κίρρας, που ήταν επίσης αφιερωμένο στον Απόλλωνα αλλά και στην Άρτεμι και Λητώ.

Η πολιορκία της Κίρρας διήρκεσε 10 χρόνια (**600 – 590 π.Χ.**). Τελικά η πόλη υπέκυψε λόγω του ναυτικού αποκλεισμού που της στέρησε την δυνατότητα ανεφοδιασμού. Με τον Ιερό πόλεμο καταστράφηκε και η άλλη ισχυρή πόλη της περιοχής, η **Κοίρσα**, που ευρίσκεται ΝΔ των Δελφών, κοντά στον Πλειστό ποταμό και στον σημερινό οικισμό Χρισσό.

Η Κίρρα διατήρησε τη σπουδαιότητά της και στη βυζαντινή και τη μεταγενέστερη Μεσαιωνική εποχή, όπως μαρτυρούν μια **Παλαιοχριστιανική Βασιλική** με ωραία ψηφιδωτά δάπεδα και βαπτιστήριο, καθώς και ένας **Μεσαιωνικός πύργος**, υπολείμματα του οποίου από ογκόλιθους του αρχαίου λιμανιού σώζονται στην προκυμαία, δίπλα στη θάλασσα.

Το τέλος της Κίρρας δεν είναι γνωστό. Η Κίρρα πιθανολογείται ότι καταστράφηκε το 740 μ.Χ. από μεγάλη ένταση σεισμού.

Υπολείμματα από το αρχαίο λιμάνι και κάποια από τα ευρήματα της Κίρρας στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Αμφισσας. (τηλ. 22650 23344)

Μετά τον οικισμό της παραθαλάσσιας Κίρας η επικράτεια του Δήμου Ιτέας ολοκληρώνεται στα ΒΔ με τον ημιορεινό οικισμό της **Τριταίας**. Από την έξοδο της πόλης κατευθυνόμαστε προς Γαλαξειδί, περνώντας αρχικά πλάι από το κεραμιδόχρωμο τοπίο με τον σπαστήρα και τις εγκαταστάσεις φώτωσης του βωξίτη, 4 χλμ. μετά συναντάμε δεξιά την πινακίδα προς Τριταία. Ανήφορος, τοπίο άγονο με χαμηλή βλάστηση, μερικές κλειστές στροφές, σημεία έξω από το δρόμο με ευδιάκριτα τμήματα του παλιού μονοπατιού Ιτέας – Τριταίας, ωραίο φαράγγι με κοκκινωπούς αββεστούλιθους και σπηλιές.

9 χλμ. μετά την Ιτέα φτάνουμε στην είσοδο του χωριού. Βρισκόμαστε ξαφνικά σ' ένα ευρύτατο υψίπεδο, απολύτως αθέατο απ' τη θάλασσα. Εδώ, ανάμεσα σε ελαιώνες και εκτεταμένους αμυγδαλεώνες, φωλιάζει η Τριταία. Την εικόνα του οροπεδίου συμπληρώνουν οι εκατοντάδες λεπτεπίλεπτες υιλουέπτες μικρών και μεγάλων κυπαρισσιών.

Διασχίζουμε το χωριό ανάμεσα από σύγχρονα αλλά και παλιά σπίτια πετρόχιστα, με πελεκητά αγκωνάρια στις γωνίες. Πολλά είναι ερειπωμένα και ακατοίκητα, κάποια όμως συντηρούνται και ξαναχτίζονται.

Ένας καινούργιος πλακοστρωμένος δρόμος μας οδηγεί στην επίσης πλακόστρωτη πλατεία. Μικρή και γραφική, με ταβέρνα και καφενείο. Χαιρετάμε τους θαμώνες, ηλικιωμένους κυρίως, και καθόμαστε για ένα καφεδάκι. Μετά την ζέστη στην επιφάνεια της θάλασσας, στο υψόμετρο των **400 μέτρων** επικρατεί μια ευχάριστη δροσιά. Από τον λόφο που υψώνεται στα βόρεια σχεδόν μόνιμα κατηφορίζει εν' αεράκι. Ο **Μπάμπης Σταθάκος**, πάρεδρος του χωριού, μοιράζεται μαζί μας την ώρα αυτή του δειλινού.

Από τα στοιχεία που υπάρχουν για το χωριό⁶ φαίνεται πως η ιστορία του είναι παλιά. Το 175 – 176 π.Χ. ο περιηγητής Πausανίας στα «Φωκικά» του αναφέρεται σε μια μικρή ορεινή πολίχνη με το όνομα **Ίπνια** (**Υπνια**) κοντά στην **Μυονία** (την σημερινή **Αγία Ευθυμία**). Οι κάτοικοί της ανήκουν στους Οζολούς – Λοκρούς. Το 1965 ο Γάλλος αρχαιολόγος **Μπουσκέ** δημοσιεύει σε δελτίο της Γαλλικής Αρχαιολογικής Σχολής τη συνθήκη των αρχαίων Λοκρικών πόλεων Μυονίας και Υπνίας που κατά πάσα πιθανότητα αντιστοιχούν στα σημερινά χωριά Αγ. Ευθυμία

και Τριταία. Η συνθήκη ανακαλύφθηκε το 1938 χαραγμένη σε μια πέτρα που είχε αργότερα χρησιμοποιηθεί για πλακόστρωση στους Δελφούς. Ένα δεύτερο κομμάτι βρέθηκε το 1948. Οι δυο πέτρες με την αρχαία συνθήκη φυλάσσονται στο Μουσείο των Δελφών.

Η κατοπινή ονομασία του χωριού είναι **«Καλοπετρίτσα»** και αναφέρεται στα χειρόγραφα του καλόγερου **Ευθυμίου**, που βρέθηκαν από τον **Κ. Σάθα** το 1862 στο γκρεμισμένο μοναστήρι του Γαλαξειδίου. Αργότερα το χωριό αναφέρεται και με τα ονόματα **Καλοπετινίτσα** ή **Κολοπετινίτσα**. Το **1927** πήρε το όνομα **«Μονοδένδρι»**, ενώ το **1928** μετονομάστηκε σε **Τριταία**.

Νυχτώνει. Δροσίζει ακόμη περισσότερο. Από την ταβέρνα αναδίδονται γαργαλιστικές μυρωδιές ψημένου κρέατος.

-Είναι κοντοσουβλι, λέει ο Μπάμπης, πολύ γνωστό στην περιοχή.

Καθόμαστε στην ταβέρνα, ανυπόμονοι να το γευτούμε. Δεν είμαστε όμως τυχεροί. Η συγκεκριμένη ποσότητα που διαθέτει το μαγαζί είναι παραγγελία μιας μεγάλης παρέας που ήδη καταφθάνει.

-Όποια μέρα θελήσετε, μπορείτε να μου δώσετε τη δική σας παραγγελία, μας λέει ο μαγαζιότορας.

Περιοριζόμαστε λοιπόν σε διάφορα άλλα μεζεδάκια, από τα οποία ξεχωρίζουμε τα νοστιμώτατα ντολμαδάκια. Πριν φύγουμε, ανανεώνουμε το ραντεβού μας με τον Μπάμπη για το επόμενο πρωί. Θα επιχειρήσουμε να εντοπίσουμε ίχνη του αρχαίου οικισμού...

Εκτυφλωτικός ήλιος και ζέστη το επόμενο πρωί. Η γη είναι κατάξερη.

-Πάνω από ένα χρόνο έχει να πέσει πραγματική βροχή, μας λένε στο χωριό.

Μετά την εκκλησία του **Αγ. Βλάση** στην είσοδο αρχίζει απότομη πλαγιά με ελιόδεντρα και πεζούλες. Στην κορυφή του λόφου οι πληροφορίες μιλούν για υπολείμματα αρχαίας ακρόπολης.

-Μ' αυτή τη ζέστη δεν το σνιατώ, λέει ο Μπάμπης. Ας περιοριστούμε λοιπόν εδώ στα χαμηλά.

Έδαφος δύσβατο και αφιλόξενο, με αιχμηρές πέτρες και αγκαθωτούς θάμνους. Αρχίζουμε να ψάχνουμε εδώ κι εκεί. Πολύ γρήγορα ανακαλύπτουμε κάθετους λαξευτούς βράχους, που μοιάζουν ν' αποτελούν τοίχους δωματίων. Βρίσκουμε επίσης ένα αρχαίο πατητήρι αλλά και μια σκάλα με σκαλοπάτια εξαιρετικά λαξευμένα στο βράχο. Αλλού ο λαξευτός βράχος σχηματίζει ορθογώνιο, που παραπέμπει σε είσοδο

Η πλατεία της Τριταίας
και παλιό σπίτι που έχει
αναπλασθεί.

ΤΡΙΤΑΙΑ

Λαξευτοί βράχοι στον αρχαίο οικισμό, πιθανότατα πατητήρι. (επάνω)
Ένα μεγάλων διαστάσεων και άριστης κατασκευής πηγάδι στο οροπέδιο της
Τριταίας με τα χαρακτηριστικά κυπαρίσσια.

**Πετρόχτιστο σκέπαστρο πηγαδιού, για να διατηρείται πιο κρύο το νερό.
Κάθετοι λαξευτοί βράχοι δημιουργούν ευδιάκριτα δωμάτια στον αρχαίο οικισμό.**

Ο Μπαρμπα Θύμιος με τα μελίσια του.

δοματίου.

Την τοποθεσία αυτή επισκέφτηκε το 1946 ο **Lucien Lerat**, μέλος της Γαλλικής Αρχαιολογικής Σχολής Αθηνών. Σε κάποια αποσπάσματα από το βιβλίο του ⁷ αναφέρει: «Παντού στις πλαγιές ο βράχος φέρει τα ίχνη της ανθρώπινης επέμβασης. Πού και πού φαίνεται λαξευμένος και πελεκημένος, έτσι ώστε να δεχτεί μία βάση. Εκεί, βρίσκεται μια κλίμακα με καλά διατηρημένα σκαλοπάτια. Αλλού διαγράφονται πραγματικά δωμάτια, που ορίζονται από διαχωριστικούς τοίχους...

Αλλά το πιο εκπληκτικό είναι ο αριθμός των δεξαμενών. Πάνω από 80 ήταν ακόμη ορατές στην περιοχή. Αυτό συμβαίνει, γιατί όλο αυτό το οροπέδιο υποφέρει από έλλειψη νερού και δεν μπορεί να υπολογίζει, παρά μόνο στη βροχή».

Την ύπαρξη πάμπολλων τέτοιων πηγαδιών σ' όλο το οροπέδιο επισημαίνουμε κατά την διάρκεια της περιήγησής μας με τον Μπάμπη. Έρχεται όμως η στιγμή να γνωρίσουμε έναν παραδοσιακό μελισσοκόμο, τον μπαρμπα – **Θύμιο Λαΐνη**. Μας υποδέχεται με την κυρα – **Θεμιστώ**, τη γυναίκα του. Σε ηλικία 83 ετών ο μπαρμπα – Θύμιος, δεν λείπει να εγκαταλείψει τις αγαπημένες του μελισσες, που τις γνωρίζει ήδη από 10

ετών, μαθητεύοντας στον πατέρα του. Ποτέ δεν μετακινεί τα μελίσια του. Έτσι το μέλι προέρχεται μόνον από το θυμάρι και τ' αγριολούλουδα του τόπου. Το δοκιμάζουμε. Είναι εκπληκτικό σε άρωμα και γεύση. Δεν παραλείπουμε να πάρουμε μαζί μας. (τηλ: 22650-67135, 67285).

Η Τριταΐα όμως έχει και άλλα ενδιαφέροντα, αθέατα στο ευρύ κοινό. Όπως το παλιό μονοπάτι που την συνδέει με το Γαλαξειδί. Ο πιο κατάλληλος άνθρωπος να μας οδηγήσει εκεί είναι ο **Γιώργος Λαΐνης**, που, σε ηλικία 82 ετών είναι ενεργό μέλος του Ορειβατικού Συλλόγου Ιτέας. Τον συναντάμε με τη γυναίκα του το απόγευμα, στον εκπληκτικό κήπο του σπιτιού του. Άνθρωπος γλυκύτατος, διατηρείται σε θαυμάσια φόρμα.

-Καλό είναι να ξεκινήσουμε πρωί, ν' αποφύγουμε τη ζέση, λέει ο κυρ – Γιώργης.

Στις 6:15' το επόμενο πρωί ξεκινάμε για την Τριταΐα. Διασχίζουμε το οροπέδιο και στο ΝΔ άκρο του συναντάμε την αρχή του μονοπατιού. Είναι 6:40', ο ήλιος δεν έχει ακόμη βγει. Κυρίαρχος στον ουρανό είναι το φεγγάρι. Ξεκινάμε από υψόμετρο 420 μέτρων. Πολύ καλό και εμφανές στο μονοπάτι. Τοπίο σκληρό με πουρνάρια, ασφάκες και ξερό θυμάρι. Να κι η αρχή μεγάλου φαραγγιού.

-Πρωτοπερπάτησα αυτό το μονοπάτι πριν 75 χρόνια, λέει ο κυρ – Γιώργης, όταν από την Τριταΐα κατεβαίναμε να καλλιεργήσουμε τα χωράφια μας στα ψηλόμερα του Γαλαξειδιού.

Στις 7 ακριβώς φτάνουμε σ' ένα οροπέδιο στην τοποθεσία **Κολμπού**. Για πρώτη φορά αντικρύζουμε τη θάλασσα. Ο ουρανός κοκκινίζει πίσω απ' τους Δελφούς.

Το μονοπάτι κατευθύνεται Ν – ΝΑ και είναι λίγο ασαφές, χρειάζεται σήμανση. Πολύ γρήγορα όμως ξαναγίνεται ορατό. Ξεμυτίζει ο ήλιος. Ταυτόχρονα αντικρύζουμε κι ένα μικρό κομμάτι από τα ηπειρωτικά του Γαλαξειδιού. Στις 7:30 συναντάμε αριστερά μας πηγάδι με καθαρό νερό. Φτάνουμε στην επίπεδη περιοχή **Ξερολίμνη**, που κάποτε έβγαζε πολύ σιτάρι.

Σε 1 ώρα ακριβώς περνάμε αριστερά, πολύ κοντά από μια μεγάλη, μοναχική βαλανιδιά. Εδώ χρειάζεται προσοχή. Ένα μονοπάτι με κατεύθυνση Ν – ΝΑ οδηγεί σ' έναν κόλπο με ιχθυοκαλλιέργειες, ενώ με Ν κατεύθυνση περνάει μόλις 40μ. αριστερά της βαλανιδιάς και συνεχίζει προς Γαλαξειδί. Η σήμανση εδώ είναι απαραίτητη.

Λίγο μετά τις 8 συναντάμε ένα δασάκι με πολλές βαλανιδιές. Κατηφορίζουμε ήδη προς Γαλαξει-

**Ο κυρ-Γιώργος Λαΐνης στην περιοχή Ξερολίμνης με την μοναχική βαλανιδιά. Στα 82 του χρόνια είναι θαλερότατος.
Στο τελευταίο τμήμα της διαδρομής προβάλλει το Γαλαξειδί, αρχοντικό και πανέμορφο.**

Δειλινό στα υπολείμματα της οχύρωσης της αρχαίας ακρόπολης πάνω στον λόφο της Τριταίας. Ακούραστος Ξεναγός μας ο κυρ-Γιώργος Λαΐνης.

δι, που προβάλλει μεγαλόπρεπο χαμηλά, με τα νησάκια του και τη θάλασσα, γαλήνια σαν πισίνα. Σε πρώτο πλάνο η ευρύτατη κοιλάδα με τους θαυμάσιους ελαιώνες. Ένα θέαμα πραγματικά αρχοντικό.

Κατηφορίζουμε για 15' απότομο, κακοτράχαλο μονοπάτι ανάμεσα σε ωραίο δρυοδάσος. Στις ασφράκες έχουν προστεθεί και οι *φλόμοι*, που ο κυρ - Γιώργης τις λέει *καναρέζες* ή *γαλατσίδες*. Φτάνουμε στην κοίτη ρεματιάς και σε λίγο στην πεδιάδα. Στις **8:45'**, σε **2 ώρες και 5'** ακριβώς, συναντάμε την ασφάλτο, μερικά χιλιόμετρα πριν απ' το Γαλαξειδί.

-Αφού είσαι απ' την Τριταία, κυρ - Γιώργη, ίσως θα ξέρεις και την αρχαία ακρόπολη, του λέω.

-Και βέβαια, μου απαντάει.

Ανανεώνουμε τη συνάντησή μας για το απόγευμα. Στις 7 παρά 20' η ζέση είναι ακόμα δυνατή. Ανηφορίζουμε στενό τοιμεντόδρομο από το κέντρο του χωριού. Μερικές δεκάδες μέτρα πριν τη δεξαμενή νερού λοξεύουμε αριστερά (ΒΔ). Η γιδόστρατα, άλλοτε αδιόρατη και άλλοτε ανύπαρκτη, διασχίζει ένα τραχύ έδαφος με ασφράκες, αγκάθια και θυμάρι που ευωδιάζει, ακόμα

και ξερό. 10' μετά περνάμε δίπλα από ωραίο πετρόχτιστο πηγάδι. Στρέφουμε Α - ΒΑ για να φτάσουμε με λοξή πορεία στη ράχη του λόφου και όχι με κάθετη ανάβαση.

Στις 7 και 10' συναντάμε τα πρώτα υπολείμματα τείχισης με αβεστολιθική αργολιθοδομή. Συνεχίζουμε και σε λίγα λεπτά βρίσκουμε την εσωτερική οχύρωση, που σε κάποια σημεία διασώζεται σε ύψος πάνω από 2 μέτρα, ενώ ανάλογο είναι και το πάχος.

Από υψόμετρο **570μ.** αγναντεύουμε όλο τον ορίζοντα. Ιτέα, Δελφοί, Χρυσό και Παρνασσός, Αγία Ευθυμία, Γκιώνα και όλα τα γύρω βουνά. Ο L. Lerat ⁸ ανέφερε: *«Η κορυφή του λόφου είναι η πιο όμορφη τοποθεσία ακρόπολης σε όλη την περιοχή. Η θέα περιβάλλει στα ΒΔ όλη την πεδιάδα της Μυανίας, εκτείνεται ανατολικά πέρα από την ιερή πεδιάδα μέχρι το Χρυσό και τους Δελφούς και εποπτεύει στα ΝΑ του κόλπου της Ιτέας».*

Η κατασκευή του οχυρωματικού έργου δεν είναι πολυτελής, απουσιάζουν οι λαξευτοί δόμοι. Είναι όμως μια οχύρωση ισχυρή. Βαδίζουμε περιμετρικά στο άνω τμήμα και αποφασίζουμε να επιστρέψουμε με κάθετη πορεία προς την δεξα-

i πληροφορίες

Τμήμα χάρτη “ΦΩΚΙΔΑ”
1:100 000 εκδόσεων
“Ανάβαση”.

Δήμος ΙΤΕΑΣ:
Τηλ. 22650 33581, 33860
Σύλλογος Χιονοδρομών
- Ορειβατών ΙΤΕΑΣ -
ΚΙΡΡΑΣ 22650-32100

ΔΙΑΜΟΝΗ:
ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ (Κωδ.22650)
ΓΑΛΗΝΗ
Τηλ. 33890, 232985
ΚΑΛΑΦΑΤΗ
Τηλ. 32294, 32295
ΝΑΥΣΙΚΑ PALACE
Τηλ. 33300, 33304
ΝΑΥΣΙΚΑ BEACH
Τηλ. 32262, 32263

ΠΑΝΟΡΑΜΑ Τηλ. 34715
ΑΚΤΗ ΤΡΟΚΑΝΤΕΡΟ
Τηλ. 32205
ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ Τηλ. 32347
ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ ΔΩΜΑΤΙΑ
ΚΥΤΕΑ Κ. Τηλ. 32304
ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ Π. Τηλ. 32436
CAMPING
ΑΓΙΑΝΝΗΣ ΚΙΡΡΑ
Τηλ. 32555

μενή, με απλή οπτική επαφή. Αμέσως το μετανιώνουμε. Η κάθοδος είναι δυσχερέστατη, ανάμεσα σε μεγάλες αιχμηρές πέτρες, φουντωτά πουρνάρια και εχθρικά αγκάθια. Κινδυνεύουμε κάθε στιγμή να γλιστρήσουμε και να τραυματιστούμε σοβαρά. Δεν αποφεύγουμε τις πολλές γρατζουνιές στα ακάλυπτα σημεία του σώματός μας. Ο κυρ – Γιώργης ματώνει και στα δυο του χέρια.

Στις 8 παρά 5', μετά από 35', το μαρτύριο τελειώνει. Φτάνουμε στην πλατεία του χωριού μουσκεμένοι απ' τον ιδρώτα και πολύ ταλαιπωρημένοι, σαν να γυρίζουμε από μάχη. Κόσμος πολύς, μας κοιτούν περίεργα. Ο κυρ – Γιώργης μοιράζει καλησπέρες.

-Δεν δικαιούμαστε ένα τσιπουράκι; μας ρωτάει.

-Περισσότερα από ένα δικαιούμαστε κυρ Γιώργη. Νάσαι γερός να βαδίζεις στις κακοτοπιές.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστούμε θερμά: Την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Φωκίδας. Τον Δήμαρχο Ιτέας **Αρσενείδη Παπαλάγιο**. Το ξενοδοχείο NAYSIKA PALACE. Την Προϊσταμένη Γ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων **Δέσποινα Σκορδά**. Τον Δ/ντη Σχεδιασμού της S and B Βιομηχανικά Ορυκτά ΑΕ, **Ανδρέα Παπουτέ**. Την υπεύθυνη του Βαγονέτου **Σοφία Γκωνιάτσου**. Τον Πάρεδρο Τριταίας **Μπάμπη Σταθάκο**. Τον Μελισσοκόμο **Θύμο Λαϊνή**. Τον Ορειβάτη **Γιόργο Λαϊνή**.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

(1) Ο Ιππόδαμος ήταν αρχιτέκτονας – πολεοδόμος και φιλόσοφος, γεννημένος στη Μίλητο τον 5° αι. π.Χ. Τελειοποίησε προϋπάρχοντα ήδη στην ελληνική πολεοδομία στοιχεία, συμβάλλοντας στη δημιουργία πόλεων – μοντέλων, γενόμενος έτσι ο πρώτος συστηματικός και ολοκληρωμένος πολεοδόμος της αρχαιότητας.

(2) Σύμφωνα με την παράδοση οι καθαρχικές ιδιότητες των θειομαγνησιούχων πηγών του «Αγιόνερου» συνετέλεσαν στην κατάληψη της Κίρρας από τους Αθηναίους. Γνωρίζοντας ο Σόλων για το νερό το διοχέτευσε στο υδραγωγείο της πόλης. Έτσι προκλήθηκε ακατάσχετη διάρροια στους υπερασπιστές, που αδυνατούσαν πλέον κατά την γενική επίθεση να παρίστανται στις θέσεις τους.

(3) Ένα πλήθος σημαντικών ευρημάτων από τις ανασκαφές της αρχαίας Κίρρας εκτίθεται στο

Αρχαιολογικό Μουσείο Άμφισσας.

(4) Εκτεταμένη και αναλυτική περιγραφή αυτού του αρχαίου δρόμου υπάρχει στο ΕΛΛ. ΠΑΝΟΡΑΜΑ, τεύχος 60.

(5) Ν. Αρσαπόπουλος, ιστορικός ερευνητής (Οι Αρχαιολογικοί χώροι της Παρνασσίδας).

(6) Αποσπάσματα από το υπό έκδοση βιβλίο της φαρμακοποιού Παναγιώτας Λαϊνή – Κολλιαλή.

(7) LUCIEN LERAT, οι «ΕΣΠΕΡΙΟΙ ΛΟΚΡΟΙ», μετάφρ. Β. Β. Καραμπέτσου και Δ. Δ. Χατζηβασιλείου.

(8) L. LERAT, οπ. π

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

-Δέσποινα Σκορδά, «Η αρχαιολογική έρευνα στην περιοχή της Ιτέας και του Γαλαξειδιού»

-Lucien Lerat «ΟΙ ΕΣΠΕΡΙΟΙ ΛΟΚΡΟΙ», Δημοτική Βιβλιοθήκη Άμφισσας, Άμφισσα 2008

-Πασασιάνου, ΕΛΛΑΔΟΣ ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ, ΦΩΚΙΚΑ, Εκδοτική Αθηνών, ΑΘΗΝΑ 2004

-Δρόσος Κραβαρτόγιαννος, «ΦΩΚΙΔΑ-ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ», Τ.Ε.Δ.Κ.Ν. ΦΩΚΙΔΑΣ, ΑΜΦΙΣΣΑ 2005

-«ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ ΤΗΣ ΠΑΡΝΑΣΣΙΔΑΣ» εκδ. Τ.Ε.Δ.Κ. Ν. ΦΩΚΙΔΑΣ, ΑΘΗΝΑ 2005.

Πολυτέλεια 4 αστέρων αλλά φιλοξενία οικογενειακή προσφέρει στην Λεωφόρο Ηρώων το NAYSIKA PALACE.

VAGONETTO

ΜΕΤΑΛΛΕΥΤΙΚΟ ΠΑΡΚΟ ΦΩΚΙΔΑΣ

Είναι μια από τις δύσκολες αλλά αγαπημένες διαδρομές. Αυτή που, μετά τη Λαμία, εγκαταλείπει την Εθνική Οδό, ανηφορίζει το Καλλίδρομο, περνάει τον Μπράλλο και στη συνέχεια διασχίζει την πεδιάδα της Γραβιάς. Αμέσως μετά ξαναρχίζουν οι στροφές ανάμεσα στα συναρπαστικά τοπία του Δυτικού Παρνασσού. Εκεί σποραδικά στις άκρες του δρόμου, συναντάμε πινακιδούλες με την ένδειξη «**Στοές**» και κάποιους αριθμούς. Οι στοές, βέβαια, αφορούν τα ορυχεία βωξίτη, που εδώ και χρόνια υπάρχουν στον Παρνασσό. Αυτό που δεν γνωρίζαμε ήταν, ότι οι αριθμοί παραπέμπουν

Το Vagonetto “Μεταλλευτικό Πάρκο Φωκίδας” είναι ένα θεματικό πάρκο, μοναδικό στον ελληνικό χώρο, που μας δίνει τη δυνατότητα να γνωρίσουμε βήμα – βήμα τη διαδικασία εξόρυξης του βωξίτη.

στο υψόμετρο της κάθε στοάς από την επιφάνεια της θάλασσας. Το μάθαμε, όταν βρεθήκαμε στην περιοχή της **Στοάς 850**, σε υψόμετρο δηλαδή **850** μέτρων, στο **51°** χλμ. προς την Άμφισσα. Εκεί ζήσαμε και την εμπειρία του «Βαγονέτου».

Το «Μεταλλευτικό Πάρκο Φωκίδας – Vagonetto» είναι ένα θεματικό πάρκο, μοναδικό στον ελληνικό χώρο, που μας δίνει τη δυνατότητα να γνωρίσουμε βήμα – βήμα τη διαδικασία εξόρυξης του βωξίτη. Η ιδέα για τη δημιουργία του γεννήθηκε από τους ίδιους τους ανθρώπους που δούλεψαν στα μεταλλεία και θέλησαν να διαφυλάξουν και να εκθέσουν τις μνήμες του

ΦΩΤ.: ΦΩΤ. ΑΡΧΕΙΟ ΒΑΓΟΝΕΤΟΥ

τόπου, άρρηκτα πλέον συνδεδεμένες με τη διαδικασία εξόρυξης του βωξίτη. Στόχος του Βαγονέτου είναι, όχι μόνον να παρουσιάσει τους χώρους λειτουργίας ενός μεταλλείου αλλά και να ενημερώσει τους επισκέπτες πάνω στην ιστορία εκμετάλλευσης του βωξίτη και των ανθρώπων που εργάστηκαν σ' αυτόν. Η κατασκευή του ξεκίνησε το 1998 από την S & B Βιομηχανικά Ορυκτά ΑΕ (πρώην ΑΕΕ Αργυρομεταλλευμάτων και Βαρυτίνης) στον χώρο εγκαταστάσεων της εταιρείας, στο 51° χλμ.

Κλείνει η πόρτα κι αρχίζει το σύντομο ταξίδι των 500 μέτρων πάνω στις ράγες, που μας μεταφέρει στα έγκατα της στοάς. Το βαγονέτο σταματάει, βγαίνουμε κι αρχίζουμε αντίστροφα την πορεία με τα πόδια.

προς την Άμφισσα. Λειτουργεί ήδη από τον Σεπτέμβριο του 2003.

Η γνωριμία με την ιστορία του βωξίτη ξεκινά από το παλιό ορυχείο, τη Στοά 850, που άρχισε να ανοίγεται το 1967 και λειτούργησε μέχρι και το 1972. Έχει συντηρηθεί κατάλληλα και έχουν ληφθεί όλα τα απαραίτητα μέτρα ασφαλείας για να είναι επισκέψιμη.

Φοράμε συσκευή ατομικής ξενάγησης στο λαιμό, κράνος στο κεφάλι και ξεκινάμε. Μας συνοδεύει η υπεύθυνη του Μεταλλευτικού Πάρκου **Σοφία Γκaniάτσου** και έμπειροι ξεναγοί. Αφήνουμε λοιπόν το εκτυφλωτικό φως, την ζέση και τα έλατα, μπαίνουμε στο ασανσέρ και καταδυόμαστε στα έγκατα της γης. 18 μέτρα κάτω από το έδαφος μας κυκλώνει θερμοκρασία 14 βαθμών. Μετά το κατακαλόκαιρο του εδάφους νιώθουμε ξαφνικά σαν να μπαίνουμε σε ψυγείο και μετανιώνουμε που αρνηθήκαμε τις πλαστικές ντισεράδες που μας πρόσφεραν.

Χαμηλώνουμε τα κεφάλια και μπαίνουμε στο μακρόστενο σιδηρένιο βαγονέτο με τους ξύλινους πάγκους, αυτό το ίδιο τραινάκι που χρησιμοποιούσαν κι οι μεταλλωρύχοι πάνω από τρεις δεκαετίες πριν.

Κλείνει η πόρτα κι αρχίζει το σύντομο ταξίδι των 500 μέτρων πάνω στις ράγες, που μας μεταφέρει στα έγκατα της στοάς. Το βαγονέτο σταματάει, βγαίνουμε κι αρχίζουμε αντίστροφα την πορεία με τα πόδια. Μια πορεία αργή, συναρπαστική και πρωτόγνωρη, που μας περνάει διαδοχικά από όλα τα στάδια εξόρυξης

του βωξίτη. Κάθε φορά που φτάνουμε σε κάποιο χαρακτηριστικό σημείο της στοάς, όπου λάμβανε χώρα μια ιδιαίτερη εργασία, ανάβουν οι προβολείς και φωτίζονται αυτοί οι χώροι που μας αποκαλύπτουν τις ρεαλιστικά κατασκευασμένες φιγούρες μεταλλωρύχων, που επιδίδονται στις συγκεκριμένες εργασίες, π.χ. ετοιμασία εκρηκτικών ή χρήση κομπρεσέρ, φόρτωση του ορυκτού ή στερέωση της οροφής και τόσα άλλα.

Μέσα από τα ακουστικά μας παρέχονται όλες οι απαραίτητες πληροφορίες και επεξηγήσεις για τις εργασίες και το ορυκτό. Πού και πού ακούγονται χαρακτηριστικοί διάλογοι μεταξύ των εργατών με τις ιδιαίτερες ορολογίες της δουλειάς τους. Τα λόγια συνοδεύονται από εμπνευσμένη μουσική επένδυση.

Η περιήγησή μας στο παλιό ορυχείο μοιάζει μ' ένα κλειδοσκοπιο της ιστορίας του βωξίτη και της ζωής των ανθρώπων που δούλευαν εκεί. Αισθανόμαστε πως παρακολουθούμε μέσα από μια κλειδαρότρυπα μια μέρα από την πραγματική ζωή των χιλιάδων μεταλλωρύχων που πέρασαν από τη στοά και ενστάλαξαν στα σκοτεινά της βάθη τους κόπους, τα γέλια, τα πειράγματα και τα μυστικά τους.

Συγκλονισμένοι από αυτή την τόσο ρεαλιστική απεικόνιση της υπόγειας καθημερινής ζωής του ορυχείου, ξαναβγαίνουμε στο φως. Επισκεπτόμαστε τον **Εκθεσιακό Χώρο Μεταλλευτικής Ιστορίας** που στεγάζεται στα παλιά γραφεία των Μεταλλείων. Εδώ φιλοξενούνται εκθέματα με

ιστορικό, γεωλογικό αλλά και τοπογεωγραφικό περιεχόμενο. Βλέπουμε διάφορα είδη βωξίτη και γνωρίζουμε πώς σχηματίστηκε, πώς ερευνάται και πώς εξορύσσεται. Ενημερωνόμαστε για τις χρήσεις του και τις εφαρμογές του, αφού πάρει προηγουμένως τη μορφή της αλουμίνας και του αλουμινίου. (Παρεμπιπτόντως κάποιες κυλινδρικές κολώνες από συμπαγές αλουμίνιο είναι κυριολεκτικά ασήκωτες!)

Ενημερωνόμαστε τέλος για το επίμαχο θέμα της αποκατάστασης του φυσικού περιβάλλοντος μετά τις εργασίες εξόρυξης σ' ένα επιφανειακό κοιτάσμα ή σε μια υπόγεια στοά. Επίσης για τα μέτρα που παίρνει η εταιρεία για την ασφάλεια των εργαζομένων.

Η περιήγηση ολοκληρώνεται με την επίσκεψη στην **Υπαίθρια Έκθεση Μηχανμάτων** που αποτελείται κυρίως από μηχανήματα υπόγειας εκμετάλλευσης, τα οποία έχουν παροπλιστεί και τώρα εκτίθενται στο Πάρκο. Συνοψίζοντας θα μπορούσαμε να πούμε, ότι το Μεταλλευτικό Πάρκο Φωκίδας είναι κάτι το διαφορετικό στον ελληνικό χώρο, που εντάσσεται στο ανθρωπογεωγραφικό περιβάλλον της περιοχής και συνεισφέρει στην πολιτισμική ταυτότητά της, γιατί δεν είναι απλά ένα παλιό μεταλλείο αλλά κομμάτι της ζωής και της ιστορίας της.

Vagonetto
Μεταλλευτικό Πάρκο
Φωκίδας
Τηλ. 22650 78819,
22650 28826
www.vagonetto.gr

Αναμνηστικά δωράκια εξαιρετικής τέχνης μπορούν να προμηθευτούν οι επισκέπτες του Βαγονέτου.